

Végre elérkezett a nagy nap, indultunk Törökországba! Nagyon vágytam ebbe a számomra ismeretlen országba, s amikor a Katalist könyvtáros levelezőlistán megjelent a felhívás az útra, azonnal jelentkeztem.

Az utat *Nemes Erzsébet*, a KSH Könyvtár főigazgatója és *Máté Csongor*, a Dolomiti utazási iroda vezetője szervezte meg, idegenvezetőnk *Fodor Gábor* turkológus volt. A programban egyaránt szerepelt történelmi helyszínek felkeresése, természeti csodák megtekintése, a nemzeti könyvtár meglátogatása, ismerkedés a török kultúrával és a helyi finomságok megkóstolása.

2012. június 15-én, kora reggel indultunk busszal Budapestről, a Keleti pályaudvarról. Hosszú nap állt előttünk, hiszen a végcél Bulgária fővárosa, Szófia volt. Kecskemét közelében és Szegeden felvettük néhány útitársunkat, majd nekivágtunk Szerbiának és Bulgáriának. Az utazás zökkenőmentesen haladt, gyorsan átjutottunk Belgrádon, a szerb–bolgár határnál kellett csupán két órát várakoznunk. Este kilenc órakor, bolgár helyi idő szerint tíz órakor értük el szállásunkat.

Szerbia

Szerb–bolgár határ

Másnap elindultunk a Szófiától 550 kilométerre található Isztambulba. Bulgária szép ország, hasonlít Magyarországra, leszámítva a magas hegyeket. Kora

Edirne: Szelim-mecset

délután érkeztünk a bolgár–török határhoz. Üdv Törökországban! Elsuhantunk Edirne, az ország legnyugatibb nagyvárosa mellett, láttuk távolról a Törökország legmagasabb minaretjeivel rendelkező Szelim-mecsetet.

Útközben a török nyelv sajátosságai-val ismerkedtünk meg. Az 1920-as évektől Atatürk török nyelvreformjának köszönhetően sok minden változott. Az oszmán nyelv korábban arab és perzsa szavakkal volt tűzdelve, s arab betűkkel írták. A mai hivatalos török nyelvben az

arab és perzsa szavak nagy részét mesterseges török szavakra cserélték, és a latin betűket használják. Az idősebbek a régi, a fiatalok a mai török nyelvet beszélik, sokszor nem értik egymást. A Koránt és a vallási szövegeket továbbra is arabul olvassák.

A magyar nyelvbe a török hódoltság idején sok török jövevényszó került, például: alma, kapu, kicsi, sok. A török betűk néhány eltérést leszámítva ugyanazok, mint a magyar betűk. A török nyelvtan azonban bonyolultabb, más a nyelvi gondolkodás, és más a mondatok szórendje.

Fűszerek

Ízelítőt kaptunk a jellegzetes török ételekből is. A leggyakoribb étel az erősen fűszerezett bárányhúsból készített kebab, általában nyársra vagy pálcikára felhúzva sütik meg. A turisták miatt csirkehúsból is készítik. Szintén kedvelt az apróra vágott báránybelsősegekből készült kokoreç, amit nyársra tekernek fel. Nagyon változatosak az előételek, általában padlizsánból és más zöldségekből készülnek. A török borok finomak, szintúgy a török sör, az Efes is. A csapvizet a török lakosság sem fogyasztja, az ásványvíz ajánlott. A legfinomabb török édességek pisztáciából és mézből készülnek, nagyon édesek.

Utazás közben megfigyelhettük a török közlekedést. Az országban nem fej-

lesztik a vasúthálózatot, a távolsági közlekedést modern buszokkal oldják meg. A városokban, falvakban dolmusokkal, magánkézben lévő, tizennégy fős kisbuszokkal, meghatározott viteldíj ellenében lehet utazni. Isztambulban nagy meglepetést okozott a hosszú metróbusz, ami hatékonyan, elkülönített földfelszíni útsávokon szállítja a lakosságot.

Rodostó: Rákóczi-emlékház

Aznap délután pillantottuk meg a csodásan kék Márvány-tengert, majd megérkeztünk Rodostóba, ahol II. Rákóczi Ferenc élt száműzetésben haláláig. Egykori ebédlőpalotájának rekonstruált másában található a Rákóczi Múzeum. A ház török idegenvezetője tökéletesen beszél magyarul, rövid előadást tartott nekünk, majd egyénileg is felfedezhettük az épület helyiségeit.

Isztambulba az esti órákban érkeztünk. Rövid pihenő után busszal elmentünk a Taksim téren lévő Kebap House étterembe vacsorázni. Útközben átkelünk a Boszporuszon és megcsodálhattuk a kivilágított Kék mecsetet és Hagia Szophiát. Nyüzsgött az éjszakai élet, mindenütt éttermekben vacsorázó embe-

Isztambul

reket, sétálókat, taxisokat láthattunk. Jól esett a sok előételből, kebabból álló, jellegzetes török vacsora.

A következő nap Isztambul gyalogos felfedezéséről szólt. Gyönyörű napsütésben indultunk. Először Konstantin oszlopát néztük meg, amelyet 330-ban Nagy Konstantin emeltetett a Római Birodalom új fővárosa kihirdetésének emlékére. Találkoztunk kétkerekű elektromos gépezzel (Segway) közlekedő rendőrökkel, akik engedték magukat fényképezni.

Isztambul: Konstantin oszlopa

A Hippodrom téren, a konstantinápolyi élet korábbi központjában, valaha lóversenypálya állt. Emlékműveinek egyike a Vilmos király szökőkút, amely II. Vilmos német császár 1898-as isztambuli látogatásának emlékére épült. A téren három oszlop található: III. Tutmosis fáraó obeliszkje (3500 éves) eredetileg Karnakban állt; a gyógyoszlopot a delphoi Apollóntemplomból hozatta Konstantin; a Konstantin-obeliszket egykor bronz lemezek takarták, ezeket azonban a negyedik kereszties hadjárat idején ellopták.

Rövid séta után a Kék mecsethez értünk, jellegzetessége, hogy hat minarettel rendelkezik. Cipő nélkül szabad csak belépni, s a puha szőnyegen sétálva lehet felfedezni a kék izniki csempékkel borított falakat, a hatalmas kupolákat, a mihrábot és a minbert, és az imádkozókat.

III. Ahmed szultán kútjánál hűsöltünk rövid ideig, majd beléptünk a Topkapi Palotába, amely az Oszmán Birodalom adminisztratív központja volt. Több kisebb épületből áll, és négy udvar veszi körül. Végigsétáltunk az első udvar platánokkal és rózsabokrokkal szegélyezett sétányán. Itt található a Szent Eiréné bizánci templom, a IV. században épült, és érdekessége az oszmánok által feketére festett kereszt. A második udvarban található a kórház, a pékség, itt vannak a janicsárok lakrészei és az istállók; a hárem és a díván, illetve a konyhák. A harmadik udvar egy gazdag kert, benne a kincstárral, a háremmel és III. Ahmed könyvtárával. A negyedik udvarról gyönyörű panoráma nyílik az Aranyszarv-öbölre és a Márvány-tengerre. Némi szabadidő után elhagytuk a palotát, majd megebédeltünk a belvárosban.

Következő programunk a Hagia Szophia megtekintése volt, amely a Kék mecsettel szemben áll. A bizánci építésű hajdani ortodox bazilikát mecsetként is használták, ma már múzeumként működik. A narthexen keresztül lehet bejutni a mecsetbe. A hatalmas főkupolát félkupolák támasztják alá, a falakon szép mozaikok és kalligráfiák. A galériáról is csodás látványt nyújt a mecset belseje.

Isztambul: Kék mecset

A Hagia Szophia szomszédságában található a Bazilika ciszterna, az egyik legnagyobb az ókori víztározók közül. I. Justinianus bizánci császár építtette 532-ben. Sejtelmes vöröses fénnel megvilágított márványoszlopokat, aranyhalakat és két oszlop alján fordított medúzafejeket láttunk.

Isztambul: Hagia Szophia

Nem maradhat ki Isztambulban a vásárlás sem. Vasárnap lévén a Fedett Bazár sajnos zárva volt, de helyette a Fűszerbazárt kerestük fel. Különleges fűszerek,

teák, kávék, aszalt gyümölcsök és különböző finomságok mellett turistáknak szánt lámpások, kerámiatárgyak, szappanok, ruhák is kaphatók. Színes kavalkádot alkot az üzletek áruválasztéka.

Vásárlás után a Galata híd melletti kikötőbe sétáltunk, ahonnan a Gönul 5 nevű sétahajóval elindultunk a Boszporuszon, amely az Európát Ázsiától elválasztó tengerszoros, s a Fekete-tengert a Márvány-tengerrel köti össze. Az Atatürk híd és a Fatih Sultan Mehmed híd szeli át a Boszporuszt. Mind az európai, mind az ázsiai parton kormányzati épületek, hotelek, fürdők, villák, horgászó helyiek láthatók. Kellemes kirándulás volt!

Újabb hosszú, kimerítő séta után értünk vissza szállodánkba, ahol a finom vacsora után kipihentük a nap fáradalmait.

Következő nap elhagytuk Európát, és az Atatürk hídon átkelve beléptünk Ázsiába. Délre érkeztünk Ankarába, Törökország fővárosába. Modern, magas toronyházak és nagy parkok jellemzik a várost. A város feletti dombon található Mustafa Kemal Atatürknek, a Török Köztársaság alapítójának mauzóleuma. Csoportunk egyik része ez utóbbi emlékművet tekintette meg, míg könyvtáros útitársaink a Török Nemzeti Könyvtárat (Milli Kütüphane) keresték fel. A könyvtár igazgatója és titkára fogadott minket. A könyvtár fennállásának hatvanöt éves jubileuma alkalmából készített rövidfilm megtekintése után az intézményről és tevékenységeiről kaptunk ismertetést. A könyvtár nemzeti és egyetemi könyvtár, 1946-ban jött létre. Egyetemisták, oktatók és kutatók iratkozhatnak be, de a köteles példányként beérkezett dokumentumok nem kölcsönözhetőek. Könyvek, folyóiratok, kéziratok mellett térké-

Ankara: Török Nemzeti Könyvtár

peket, kottákat, festményeket, lemezeket is gyűjtenek, az állományt hárommillió dokumentum képezi. Az épületegyüttes három külön részből áll: az adminisztratív blokkból, az olvasótermek épületéből és a raktárból. Két nagy konferenciateremben szerveznek konferenciákat, a galériában a helyi művészek alkotásai tekinthetők meg. Saját kórusa is van a könyvtárnak, rendszeresen fellépnek.

Rövid beszélgetés és a kölcsönös megajándékozás után elbúcsúztunk az igazgatótól, majd megtekintettük a kéziratok kiállítását, a látássérültek helyiségeit, ahol hangoskönyveket lehet hallgatni, a zeneműtárat, a galériát, az olvasótermeket.

Délután, több órányi utazás után, a Sós-tónál álltunk meg, amelyik Törökország második legnagyobb tava, és kilencszáz méter magasan fekszik. Tízszer több só van benne, mint a Holt-tengerben, kitermelés is zajlik. A sót exportálják, illetve kozmetikumokat készítenek belőle. Érdekes volt lépkedni a tó medrének nyárra kiszáradt, vízmentes, csupa só részében, a sóréteg szikrázott a napsütésben.

Kappadókiai szállásunk felé tartva megcsodálhattuk a hófödte, majdnem négyezer méteres Erciyes-hegyet és a naplementét. Finom vacsora után fáradtan dőltünk ágyunkba.

Kappadókiában a világon egyedülálló látványosságok találhatók, amelyek több millió év alatt, a természeti erők működésével jöttek létre. Aznapi programunk során sikerült megnéznünk a főbb csodákat. Kaymakli földalatti városával kezdtük, amely az első keresztények búvóhelye volt. A nyolcszintes, járatokból és termekből álló, tufából kivájt város négy szintje látogatható. Izgalmas belegondolni, hogyan is éltek itt egykor. Végigjártuk a templomot, a nappalit, a hálószobákat, a konyhát, az élelmiszertároló helyeket.

Kappadókia

Ezután a Galambvölgnél fényképeztünk, háttérben Uçhisar sziklaerőd barlanglakásaival. Érdekessége a völgynek, hogy a helyiek a kőzet mélyedéseibe helyezték el a csapdájukat, hogy a galambokat megfogják.

Galambvölgy

Az Özler Centre Artisanal ékszerüzlet műhelyében az ónix feldolgozásának menetével ismerkedtünk meg, majd az ékszerüzletben válogathattunk a szebbnél szebb ékszerek közül.

Egy magasabb pontról a Göreme-völgy panorámáját is megcsodálhattuk. Lélegzetelállító látvány a sok változatos sziklaképződmény, köztük lakóházakkal. Jól látni a völgy fölé magasodó Erciyes-hegy hófödte csúcsát.

Kolostor

A Göreme Nemzeti Park sziklaépületeit is végigjártuk a tikkasztó hőségben. A vallási negyedben kolostorok, vallási iskolák és sziklatemplomok találhatóak. A legszembetűnőbb szikla az egykori női kolostor, ami sajnos ma már nem látogatható, annyira súlyosan lerombolta az eső, a szél és a hó. Szent Bazil hozta létre az első kolostort, neki szenteltek templomot. A templomok falain különböző ábrázolások figyelhetők meg: korai keresztény motívumok szentekről, növényi és geometrikus szimbólumok, és Jézus életének freskói.

Innen a közeli Avanos településre utaztunk, ahol az agyagozás és kerámia-készítés nemzetközileg elismert mestere, *Galip* úr fogadott minket. A hagyományos agyagozás rövid bemutatása után a mai folyamatokkal ismerkedtünk meg. A mester és tanítványai fehér és vörös agyagból készítik a legszebb, jellegzetes motívumokkal díszített kerámiákat, amelyeket szintén megnézhattunk a kiállítótermekben. A legkülönlegesebb kerámia-tárgyak a sötétben foszforeszkálnak.

Végül a tündérművekhez jutottunk. Ezek egyedülálló sziklaképződmények, amelyeket a természet ereje formált meg: magas oszlopok, tetejükön „kalapokkal”. Távolról, de közelről is lenyűgöző látvány.

Vacsora után a társaság egy része elment a török estre. Földalatti étteremben néztük meg először a kerengő dervisek előadását, majd a tehetséges táncosokat, akik különböző török néptáncokat mutattak be helyi zenészek ritmusaira. A vendégeknek leginkább a hastáncosnő tetszett, aki a társaságtól elcsalogatott férfiaknak próbálta megtanítani a hastáncot. Szórakoztató műsor volt.

Másnap korán indultunk, elhagytuk Kappadókiát. Nagy szerencsénkre rengeteg hólégballont láthattunk a Göreme-völgy sziklaképződményei felett.

Első megállónk a Konya és Aksaray között, az egykori Selyemút mentén található Sultanhani karavánszeráj volt. Magas falak veszik körbe a belső udvart, amelyben mecset, hálóműhelyek, konyha és istálló található. Tökéletes védelmet nyújtott a karavánok számára a rablók elől.

A buszon utazás közben az iszlámmal és a Koránnal ismerkedtünk. A VII. szá-

zadban kialakult vallást Mohamed próféta, majd tanítványai terjesztették, mára az egész világon vannak hívei. Szent írása a Korán.

Konya

Konya az Allahal misztikus kapcsolatban álló kerengő dervisek városa. Leghíresebb képviselőjük Mevlana (Dzsálál ad-Dín Rúmí), akinek múzeumát tekintettük meg. Sok zarándok keresi fel Mevlana sírját. Bemutatószobák során keresztül alaposan megismerhettük a dervisek életmódját.

A vallási központból a Taurus-hegység felé vettük az irányt. Szerpentines emelkedőkön értünk fel kétezer méter magasra, majd magunk mögött hagyva a kontinentális éghajlatot beértünk a mediterrán térségbe. Azonnal éreztük a párát és a hőséget. Az út mellett feltűntek a narancsot, dinnyét, banánt árusító bódék. A növényzet megváltozott, mindenféle pálmák, olajfák, fügefák és leanderek. Ráadásul a Földközi-tengert pillantottuk meg!

Napunk utolsó programja az ókori aszpendoszi színház megtekintése volt. Különlegessége, hogy a színházban tökéletes a hang, pontosan hét másodpercig hallani, a vízpipa hangjával kísérleteztek ki.

Este érkeztünk meg szálláshelyünkre, Antalyába. A finom vacsora előtt még megmártóztunk a szálloda medencéjében, jólesett a nagy hőségben!

Következő napunkat ruhavásárlással kezdtük Denizliben, amely a török textilipar központja. Közelében található Hierapolisz és Pamukkale. Utóbbi gyógyvizű forrásait már az i. e. II. században is használták, Európa minden részéről érkeztek ide a gyógyulni vágyók. A források különlegessége, hogy nagy területen, lépcsőzetesen helyezkednek el. Sokan telepedtek le Hierapoliszban és haltak meg itt, a város temetője hatalmas, rengeteg, kőből emelt síremléssel.

Epheszosz

Innen Epheszoszba utaztunk, amely Róma után a birodalom második legfontosabb városa volt. Az ókorban a csodájára jártak az utazók. A régészeti feltárásoknak köszönhetően betekintést nyertünk az egykori város életébe. Végig-

sétáltunk Epheszosz főutcáján, megnéztük az Odeont, Celsus könyvtárát és Hadrianus templomát.

Szűz Mária feltételezett utolsó lakhelye szintén Epheszoszban található, a Koressos-hegyen. A kis kőház, egy majdnem teljesen újjáépített kápolna, a római katolikusok, az ortodox keresztények és a muzulmánok számára is fontos zarándokhely.

Izmir

Ézután elindultunk Izmirbe, Törökország harmadik legnagyobb városába, újabb szálláshelyünkre. A vacsora után nem volt erőnk elsétálni a tengerhez, inkább pihentünk.

Utazásunk utolsó előtti napját Pergamon városával kezdtük. A mai Bergama feletti domboldalra libegővel jutottunk fel. Itt fekszik a pergamoni akropolisz, amely még romos állapotában is magán viseli a görögök, perzsák, rómaiak, bizánciak, szeldzsukok, oszmánok nyomait. A várost dupla falrendszer vette körbe. Az alsóbb szinteken állt több híres szentély (Aszklépiosz, Athéna), a hegytetőn a híres pergamoni könyvtár és a színház, valamint a királyi palota és a Trajaneum (a római világuralom temploma). A legismertebb a piac felett kiásott Zeusz-oltár, amelynek eredetije ma Berlinben, a Pergamon Múzeumban tekinthető meg.

A város lakói Aszklépiónba jártak gyógyulni, Pergamont és az ókori kórházvárost hosszú sétány kötötte össze. A város kapuján csak azok a betegek nyertek bebocsátást, akiken tudtak segíteni. A gyógyulni vágyók a kút vizéből ittak, majd megfürödtek, iszappakoláson és egyéb kezeléseken vettek részt. A színházban szórakoztak, a könyvtárban olvastak.

A következő célunk Trója városa volt. A német amatőr régész, Heinrich Schliemann kezdte feltárni a területet, s ásatásai során derült ki, hogy kilenc város épült egymásra az idők folyamán. Egyes régészek feltételezik, hogy Trója VII. szintje lehetett Homérosz Trójája. A szabadtéri múzeum előtt található a turistáknak szánt hatalmas trójai faló.

Napunkat Çanakkale városban zártuk, amely az első világháborúban fontos szerephez jutott a Dardanellák ostromakor, majd később a függetlenségi harcok során is. Kellemes város, hosszú tengerparti sétányokkal, kikötővel, éttermekkel és szórakozóhelyekkel.

Trója

Márvány-tenger

Másnap, a Törökországban töltött utolsó napunkon, korán indultunk. Kompdal keltünk át a Dardanellák tengersizoron, ami az Égei-tengert a Márvány-tengerrel köti össze. Az egyórás kompozás után visszatértünk Törökország európai oldalára.

Edirne: Szelim-mecset

Innen egyenesen Edirne, a legnyugatibb török város felé tartottunk, hogy ott megtekintsük a Szelim mecsetet, amely Törökország második legnagyobb mecsete.

Ezután sajnos búcsút vettünk Törökországtól, s a kora délutáni órákban átléptünk Bulgáriába, ahol meg sem álltunk Szófiáig, szálláshelyünkig. Vacsora után még felfedeztük egy séta keretében a bolgár főváros belvárosát, ahol nagyon szép kormányzati épületek, templomok, szobrok találhatóak. Az esti kivilágításban még szebbek az épületek.

Elérkeztünk nagy török utazásunk utolsó napjához, ami abból állt, hogy minél hamarabb hazaérjünk Bulgáriából, Szerbián át, Magyarországra. Az esti órákban értük el Budapestet, a Keleti pályaudvart.

Szófia

Törökország nagyon kellemes meglepetés volt, az ázsiai területen is európai színvonalú. Nagyon gazdag ország minden szempontból, hiszen négy tenger mossa partjait, hatalmas hegyvonulatok jellemzik, kellemes az időjárás, kedvesek az emberek. S a rengeteg történelmi helyszín...

Ebben a beszámolóban a török látványosságoknak csak egy kis részét sikerült bemutatnom. Éppen ezért azt javaslom, aki csak teheti, keresse fel ezt a csodálatos országot és legyen sok élményben része! ■